

ИЗВЕШТАЈИ С ДЕШАВАЊА

Марко Перуновић*

„*IUSTORIA* 2024 – ПРАВНИ ТРАНСПЛАНТИ КРОЗ ИСТОРИЈУ”

Конференција *Iustoria* 2024 пета је по реду међународна студентска конференција из области правне историје коју организује Правни факултет Универзитета у Београду. Ова конференција окупља заинтересоване младе истраживаче широм Европе, али и пружа могућност студентима да по први пут успешно презентују резултате свога рада на овом престижном скупу љубитеља правне историје. Овогодишња *Iustoria* понела је назив „Правни транспланти кроз историју”, те су у складу са називом конференције радови били концентрисани управо на значај правних транспланата, лик и дело Алана Вотсона као творца ове теорије, али и најзначајнијим примерима правних транспланата кроз историју. На конференцији је учествовало 35 истраживача и студената из различитих земаља, што је један од главних разлога због којег су одређена предавања и сесије били организовани на енглеском језику, а сама конференција одржана је на Правном факултету Универзитета у Београду у периоду од 25. марта. до 27. марта 2024. године, и током ње су одржана три предавања угледних правних историчара и девет студентских сесија.

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ

Конференција *Iustoria* 2024 отпочела је уводним обраћањем доц. др Нине Кршљанин, председнице Организационог одбора, која је говорила о историјату конференције, напомињући да је овогодишња *Iustoria* пета по реду конференција која окупља истраживаче заинтересоване за област правне историје, и осврнула се на значај правне историје као научне дисциплине. Она је напоменула да је овогодишњи назив конференције „Правни транспланти кроз историју” изабран у част педесетогодишњице првог издања књиге Алана Вотсона „Правни транспланти: приступ упоредном праву”, те да је ово био начин

---

* Аутор је студент прве године основних студија на Правном факултету Универзитета у Београду, btv5322@gmail.com

да се покаже поштовање према човеку који је у великој мери допринео развоју правне историје као научне дисциплине у XX веку, али и човеку који је за живота био велики пријатељ Правног факултета Универзитета у Београду, те по чијем имену носи назив фондација која сваке године додељује награду за најквалитетнији студентски рад управо из области правних транспланата. Поред уводних речи о самој конференцији, те Алану Вотсону, доц. др Нина Кршљанин је обавестила да је декан Правног факултета Универзитета у Београду, због одређених здравствених проблема, спречен да буде један од уводних излагача, као да ни проф. др Сима Аврамовић неће моћи да учествује у отварању конференције, како је првобитно планирано, због својих дипломатских обавеза. Након доц. др Нине Кршљанин присутнима се обратила проф. др Милена Полојац, шефица Катедре за правну историју на Правном факултету Универзитета у Београду, која је такође своје уводно излагање посветила Алану Вотсону, његовом лику и делу, истичући још једном велики допринос који је он као појединац дао правној историји као научној дисциплини. Говорећи о Алану Вотсону истакла је и значајан допринос који је Алан Вотсон дао Правном факултету Универзитета у Београду, споменувши и своје познанство са самим професором, са кратким освртом на његов животни пут. Поред тога, говорила је и о целокупном раду Алана Вотсона, највише пажње посветивши његовој књизи „Правни транспланти”. Након излагања проф. др Милене Полојац, доц. др Нина Кршљанин говорила је о настанку конференције *Iustoria 2020*. године, осврнувши се на то да се због тада актуелне пандемије вируса ковид-19 самој организацији конференције наметнуло као неопходност да прве три године буде одржана у онлајн формату. Поред тога, доц. др Нина Кршљанин је навела да је до сада свака одржана конференција била везана за неки одређени јубилеј, као што је и овогодишња везана за 50 година од првог издавања књиге „Правни транспланти” проф. др Алана Вотсона.

ПРВО ПРЕДАВАЊЕ

Проф. др Жан-Франсоа Геркенс (*Jean-Francois Gerkens*),
Универзитет у Лијежу
*50 years of Alan Watson's Legal Transplants:
A look from across the Channel/Ocean*
(Педесет година правних транспланата Алана Вотсона:
Поглед са друге стране Ламанша/океана)

Предавање професора Жан-Франсоа Геркенса отпочело је његовим освртом на значај дела и рада др Алана Вотсона и његовог

доприноса правној историји. У централном делу свог излагања професор Геркенс обрађује три питања: *Volksgeist* (тзв. јединствени „народни дух“), ауторитет, и пренос власништва. Др Геркенс најпре говори о односу Алана Вотсона према *Volksgeist*-у, износећи Вотсонову тврдњу – „Правни систем повезан је с народним духом”. Ову тврдњу др Геркенс приказује кроз сликовити пример Белгије. Касније се пребацује тежиште на тему холандског (и несудијеног белгијског) *Code Civile* из 1838. године, те се наставља са излагањем о белгијском уставу. Друго питање које је др Геркенс обрадио у свом предавању било је питање ауторитета, а касније говори о новом *Code Civile* у Белгији. Треће питање које др Геркенс обрађује било је пренос власништва, где се осврће на рад др Алана Вотсона и износи похвале о његовом раду на ову тему. Говорећи о раду Марија Таламанке, др Геркенс прелази на тему *periculum rei venditae* (преласка ризика код купопродајног уговора). Касније се кроз излагање обрађује тема француског, немачког и швајцарског Закона о облигацијама, али и питање *Code Civil de Quebec*. Др Геркенс своје излагање завршава закључком да је рад и допринос Алана Вотсона по овим питањима изузетно значајан.

Дискусија након предавања др Геркенса била је усмерена у правцу *Volksgeist*-а, грађанског законика Србије, *Code Civile of Quebec* и уопште значаја народног духа за очување идентитета једне нације.

ПРВА СЕСИЈА – СЕСИЈА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: *Legal transplants from antiquity into modern law*
(Правни транспланти из антике у модерно право)
Председавајућа сесије: проф. др Милена Полојац

Аутор: Катарина Деља, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *Lex Rhodia de iactu*

Ауторка отпочиње своје излагање општим уводним објашњењем закона *Lex Rhodia de iactu*, као и историјског периода његовог настајања, те се укратко бави анализом начина живота Феничана и географским одликама њихове земље. Централни део излагања Деља посвећује првој кодификацији поморског права, насталој на Родосу, те покрива питања значаја кодификације и иновација које је сама кодификација донела. Током свог излагања ауторка више пута напомиње значај грчког утицаја на развој поморског права код Римљана, те износи податке који јасно показују да су Римљани одређени

део поморског права управо преузели од Грка. Да би своје тврдње оснажила, ауторка прибегава анализи Павлових дела, али и преписке Еудамнона из Никомедије и владара Антонија. У закључку ауторка напомиње да је ово један од примера најранијих правних транспланата, који је имао велики утицај на каснија правна размишљања, те на крају износи примере на основу којих се могу видети корени родског поморског права у данашњим правним системима.

Аутор: Викторија Сарацин (*Wiktoria Saracyn*), Факултет за право и администрацију Универзитета у Варшави
Тема: *Actio de pauperie in the modern Polish Civil Code. A legal transplant or a loose inspiration? (Actio de pauperie у модерном пољском Грађанском законнику. Правни трансплант или лабава инспирација?)*

Сарацин у свом излагању има за циљ да одговори на централно питање свог рада, а то је да ли се *actio de pauperie* може сматрати правним трансплантом, на начин на који је ова тужба имплементирана у пољски *Code Civil*? Ауторка најпре врши анализу пољског Грађанског законика, односно одредби које се баве питањима одговорности за штету насталу од стране животиња. Сарацин има за циљ да покаже разлике између римског и пољског правног система, те анализира *actio de pauperie* наводећи да своје корене он вуче још из Закона XII таблица, и да је саставни део Дигеста у IX књизи. Ауторка се касније у свом излагању пребацује на анализу глоса и ситуације у којима се *actio de pauperie* може употребити, те наводи три случаја чијој се анализи посвећује. На самом крају излагања ауторка износи закључак да се сличности по питањима одговорности за штету насталу од стране животиња у пољском Грађанском законнику не могу сматрати правним трансплантом.

ДРУГА СЕСИЈА – СЕСИЈА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: Правни транспланти
у средњовековној Србији
Председавајућа сесије: доц. др Нина Кршљанин

Аутор: Ђорђе Степић, Правни факултет Универзитета у Београду
Тема: *О ромејским звањима у њравној штерминологији*
Законојравила Свейшоја Саве

Степић своје излагање отпочиње кратким освртом на Законоправило као основни зборник државног и црквеног права средњове-

ковне Србије, те износи тврдњу да Законоправило јесте управо први системски правни трансплант из ромејског права у српско. Аутор у свом излагању помиње терминологију из области канонског, грађанског, кривичног и процесног права, стављајући главни фокус на управно право, те говори о поступку стварања терминологије. Аутор обрађене термине групише на следећи начин: преводи по смислу, калкови и „оригинали”. Што се тиче термина који су преводи по смислу, аутор у ту групу убраја: кнез, властел, (властелин у Рашком препису), црквена властела, бољари, градски бољари, судија, мстник. У групу калкова аутор убраја следеће термине: заклонаш, књигохранитељ, први судија моћни, велики страж и судије седеће. Што се тиче великог стража, аутор му посвећује одређену пажњу, анализирајући његове ингеренције и развој његових овлашћења. У групу „оригинала“ аутор сврстава термине: ипат, епарх, патрикије и комит, анализирајући деловања и ингеренције комита. Као закључак, аутор наводи да преводи показују однос према трансплантацији ромејског права, те тврди да су преводи по смислу чести за оне појмове који се користе у свакодневном животу, калкове представља као техничке појмове несвојствене матичном подручју, који показују познавање језика Светог Саве, док „оригинали” подразумевају називе почасних титула који немају еквиваленте, или су, као у случају комита (комиса), довољно познати и распрострањени у српским срединама.

Аутор: Глорија Паунковић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *Скраћени транслативни: Шта је изостављено из Скраћене Синтагме и зашто?*

Уводни део свог излагања Глорија Паунковић посвећује појашњавању Синтагме Матије Властара и Хексабиблоса Јована Арменопула, уз осврт на изузетно комплексну ситуацију у односима Србије са Византијом. Обрађено је питање претензије цара Душана на ромејски престо како би се сама тема рада ставила у један општи историјски контекст. Паунковић најпре обрађује питање Синтагме кроз анализу њене садржине. Након тога ауторка отвара централно питање: „Зашто потпуна Синтагма није ушла у Душаново законодавство”? Излагање је обухватало и питања везана за кривична дела против вере, односно шта је од кривичних дела остало непромењено, а шта је избачено, обрађено је и кривично дело отмице, као и санкција за отмицу, али и кривично дело убиства. У закључку ауторка наводи да су редактори прихватили само оне делове који су са њихове тачке гледишта могли бити сматрани прихватљивима, те као коначан закључак износи тврдњу да су одређени делови избачени управо

из разлога примата византијског утицаја у световној, а Васељенске патријаршије у духовној сфери.

Аутор: Ивона Илић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: Ромејски уџицаји на смртну казну и телесне казне у Душановом законнику

Ауторка своје излагање започиње изношењем тврдње да је Ромејско царство имало велики утицај на цео средњовековни свет по више различитих основа, а оно што је најважније и од чега треба кренути јесте хришћанство, јер су све хришћанске државе биле под снажним утицајем Ромејског царства. За Србију је нарочито значајан и њен географски положај у непосредном суседству, који је омогућио продор византијског утицаја. Ауторка почиње од периода Стефана Немање, те напомиње утицаје византијског права који постепено бивају уврштени у примену као реакција на тадашња друштвена збивања, а помиње и састављање Номоканона, у коме се одражава ромејски утицај. Илић затим тежиште излагања пребацује на период власти цара Душана, и коначно улази у централни део свог излагања где обрађује питање кривичног права, обрађујући различита кривична дела али и санкције, и посебну пажњу обраћа управо на смртну казну. Ауторка се бави анализом смртне казне, као и кривичним делима за чије чињење је она била прописана, наводећи да смртна казна није само правни трансплант из византијског правног система. Илић такође обрађује питања диспропорције у санкцијама у зависности од сталежа којем учинилац кривичног дела припада, са жељом да покаже сталешке разлике у тадашњем правном систему. У закључку ауторка износи разлоге за увођење смртне казне, али и тврдњу да су транспланти подложни прилагођавању актуелној друштвеној стварности.

Аутор: Мирјана Словић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: Уговори са Дубровником и положај штрџоваца у Душановом законнику

Мирјана Словић отпочиње своје излагање уводом који се односи на опис развоја српско-дубровачких односа. Након тога, велики део излагања посвећен је питањима географских, административних, верских и политичких статуса управо Србије и Дубровника. Такође, Словић се бави економским питањем Дубровника, али посвећује пажњу међународним уговорима. Централни део излагања посвећен

је суштинским питањима ових уговора, царинама, допунама претходних правила, писаних и обичајних, која су важила у српско-дубровачким односима, а након тога и питању велике повеље цара Душана. Словић се највише бави оним члановима Душановог законика који се односе на трговце. Анализи чланова приступљено је кроз таксативно набрајање уз присуство критичког сагледавања од стране ауторке. У закључку Словић говори о важним утицајима уговора са Дубровником на спољну политику и економски развој средњовековне Србије.

ТРЕЋА СЕСИЈА
– СЕСИЈА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: *Legal transplants in private law: Serbia and the Habsburg lands in the 19th and 20th century* (Правни транспланти у приватном праву: Србија и хабзбуршке земље у XIX и XX веку)

Председавајући сесије: проф. др Жан-Франсоа Геркенс

Аутор: Елена Стојић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *The two failed legal transplants of the Code Civile in Serbia (Две неуспеле правне трансплантације Code Civile у Србији)*

Стојић на почетку свог излагања упознаје слушаоце са општом историјом Француски грађански законик (*Code Civile*), са државним уређењем Француске у том моменту и са значајем Наполеона у политичком и државном животу земље, као и са утицајем римског права на ФГЗ. Ауторка говори о уникатности Француског грађанског законика, као и о значајном утицају који је имао на Белгију, Холандију, Италију, Немачку. Са жељом да покаже разлоге због којих *Code Civil* није прихваћен као правни трансплант у Србији, ауторка се укратко бави најзначајнијим историјским догађајима XIX века на овом подручју, те говори о првом и другом покушају правног транспланта, као и раду „Законодателне комисије”, члановима и њиховим ставовима према самој комисији. Ауторка пребацује тежиште свог излагања на допринос Јована Хаџића, те укратко даје осврт на његов лик и дело, бавећи се и каснијим критикама његовог рада, које сагледава кроз ставове Димитрија Матића и Слободана Јовановића. Стојић се такође бави и утицајем римског, канонског и шеријатског права на развој СГЗ. Подсећајући на рад и допринос Алана Вотсона, и на његову тврдњу да понекад земља која је изабрана да буде „донатор

правних транспланата“ може да буде изабрана чистом случајношћу, ауторка завршава своје излагање питањем: „Шта би било да се Јован Хаџић школовао у Француској”?

Аутор: Милан Благојевић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *The influence of the position of Serbs as a minority in the Austrian empire on the contents and language of the Serbian Civil Code* (Утицај положаја Срба као мањине у Аустријском царству на садржај и језик Српског грађанског законика)

Благојевић на почетку излагања даје осврт на положај и стање Србије у XIX веку, наводећи у којим је све областима земља била неразвијена, те наглашава дипломатски допринос Милоша Обреновића ослобађању земље. Затим аутор говори о разлозима за доношење СГЗ и, обрађујући ову тему, бави се и питањем повратка школованих Срба из Европе у Србију, кроз анализу положаја Срба у Аустрији и Војној крајини. Благојевић у свом излагању обрађује и лик и дело Јована Хаџића, анализирајући његов допринос – али и критике изнете на његов рад, као и однос модерне науке према тим истим критикама. Касније аутор врши поређење СГЗ и АГЗ са тежњом да покаже међусобне разлике, те наводи разлике у дужини и терминологији, као и национални карактер СГЗ. Аутор износи тврдњу да се по СГЗ може закључити да је Хаџић желео да приближи Србију Европи и удаљи је од Отоманског царства. При крају свог излагања аутор укратко покрива питање значаја Српске православне цркве на територији Аустрије, наводећи да је управо она као организација имала велики утицај за очување Срба насељених на подручју Аустрије.

Аутор: Ђорђе Гојковић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *Comparison of interest regulation in Austrian and Serbian Civil Code* (Поређење камате у аустријском и српском грађанском законнику)

Аутор говори укратко о значају АГЗ и његовој важности за правну историју као науку, те улази у анализу лика и дела Јована Хаџића, наводећи да је његов рад садржао велики број иновација. Гојковић отвара централно питање свог рада приказивањем сличности института зајма у АГЗ и СГЗ – и навођењем разлике између ова два законика, где истиче као главну разлику висину каматне стопе. У циљу да покаже разлике између АГЗ и СГЗ, Гојковић поставља питање: „Зашто је законодавац изразио неслагање са АГЗ по питању каматних

стопа”? Аутор обрађује и тему развоја камате у Србији и Аустрији. При крају свог излагања Гојковић изражава мишљење да је религија имала велики утицај на различите аспекте развоја камате, али искључује могућност да је ово једини разлог. Према Гојковићу, законодавац је имао за циљ да умањи могућност позајмице онима код којих није постојала снажна потреба за тиме, те на то надовезује тврдњу да је законодавац био свестан културолошких разлика између народа Аустрије и Србије.

Аутор: Изабела Васик (Isabela Wasik), Јагелонски универзитет у Кракову

Тема: *From Galicia to Vienna, an example of a usury law in the Habsburg monarchy* (Од Галиције до Беча, пример лихварског закона у Хабзбуршкој монархији)

Ауторка уводи слушаоце у шири историјски контекст свог рада обрађујући питања Октобарске дипломе, Фебруарског патента и Устава из 1867. године, представљајући иновације које је Устав донео по питању судске, извршне и законодавне власти. Васик се бави и питањем Дијете, њеног деловања, надлежности и проблема са којима се суочавала те на крају упоређује законе о нечасном деловању у лихварским уговорима на територији Галиције и Аустрије, износећи сличности и разлике међу њима.

Аутор: Ласло Адам Јо (László Ádám Joó), Универзитет у Дебрецину, Правни факултет, Катедра за правну историју

Тема: *The circumstances of a Unification Process – The Hungarian Private Law in the Returned Eastern and Transylvanian Parts of the Country* (Околности процеса уједињења – Мађарско приватно право у враћеним источним и трансилванским деловима земље)

На почетку свог излагања аутор обрађује тему историје развоја правних аката Мађарске од 1900. до 1928. године. Обрађујући тему Грађанског законика аутор истиче да су мишљења о њему и те како подељена, будући да су одређене правничке структуре овај законик сматрале „исувише старомодним”, док су га неке друге структуре сматрале „исувише прогресивним”. Адам Јо касније посвећује пажњу питању територијалног експанзионизма Мађарске у периоду од 1938. до 1941. године, стављајући посебан фокус на источну територију земље и територију Трансилваније. Централни део излагања односио се на питање унификације права и разматрање усвајања могућих предлога у будућности, питања развоја одређених грана права од 1940. до 1942. године. На самом крају, аутор обрађује тему мађарских извора права.

ДРУГО ПРЕДАВАЊЕ

Проф. др Драгољуб Поповић

Transplanting parliamentary form of government worldwide

(Пресађивање парламентарне владе у свету)

Поповић своје излагање отпочиње уводом који се односи на историјску анализу развоја парламентаризма, од његове појаве у Енглеској, и касније и током XVIII и XIX века. Обрађујући ову тему, Поповић појашњава три основна принципа енглеског парламентаризма – *The King cannot act alone*, *The King can do no wrong*, *The King reigns but does not rule*, као и три главне институције – круне, бикамералног односно дводомног парламента, и владе. Аутор улази у анализу проблематике некодификованости енглеског устава, те се осврће на уставне конвенције по питању именовања министара, односно начина на који се овај поступак спроводи, и одговорности владе. Наглашавајући важност ових конвенција, аутор даје примере са актуелне политичке сцене Велике Британије који се односе управо на ова питања. Поповић у другом делу свог предавања обрађује тему парламентаризма као правног транспланта из Велике Британије у правне системе држава тадашње Европе, наводећи пример француског устава из 1814. године, којим је уведена парламентарна влада, те додајући и примере Холандије и Белгије. Аутор истиче основне проблеме везане за ову правну трансплантацију кроз виђења Полињака и Наполеона, те као главни проблем тог процеса увођења парламентаризма истиче правну трансплантацију парламентарне владе у Републику. Аутор наводи да су француски законодавци имали проблема са тумачењем ситуације која је дефинисана у Енглеској, односно шта треба урадити са принципом *The King cannot do wrong*, то јест да ли тај принцип на исти начин треба примењивати на председника Републике, те касније аутор истиче да су Французи овај проблем решили тек током Треће републике, када се председник Републике обавезао да ће поштовати одлуке парламента. Као следећи проблем овог правног транспланта аутор наводи питање извршне власти и њене одрживости, што приказује кроз примере правних система Велике Британије и Француске, али и наводи решење које су нашли немачки законодавци након Другог светског рата. Наиме, Поповић истиче да су Немци превазишли проблем извршне власти тако што су створили систем у коме доњи дом може приморати владу да поднесе колективну оставку, само ако постоји могућност стварања већине по питању предлога за новог мандатара владе у доњем дому. Поповић прелази на систематизацију проблематике везане за овај правни трансплант, те наводи да су три основна проблема била његова кодификација, трансплантација и

прилагођавање Републици, али и решавање питања извршне власти. При самом крају аутор наводи да процес трансплантације не представља строго теоријски, већ и креативни процес.

ЧЕТВРТА СЕСИЈА
– СЕСИЈА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: *Legal transplants in modern private law: Japan, Europe, USA* (Правни транспланти у савременом приватном праву: Јапан, Европа, САД)

Председавајући сесије: проф. др Драгољуб Поповић

Аутор: Никола Цветковић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *The reception of European laws in Meiji Japan (1868 – 1912)* (Рецепција европских закона у Меиџи периоду у Јапану од 1868. до 1912. године)

Аутор отпочиње своје излагање дајући кратак осврт на положај земаља Далеког истока у том периоду, као и питање европских колонија, те на *нејраведне сјоразуме*, задржавајући се на споразуму из Нанкинга између Британије и Кине. Цветковић анализира ставове Јапана према овом споразуму, те улази у анализу историје билатералних односа Јапана и САД и анализу интереса САД на територији Јапана, обрађујући и питање споразума из Канагаве, те пада режима Токугава и увођења Меиџи режима 1868. године. Аутор период Меиџи режима у Јапану карактерише као период просвећености и модернизације. Следећа важна тема коју Цветковић обрађује је питање правних иновација, при чему дели период развијања и стварања Јапанског грађанског законика на три фазе – Наполеонову, Боисонаде и немачку фазу, уз преглед значаја и утицаја који је свака од ових фаза имала на стварање Јапанског грађанског законика. Као закључак, аутор наводи да су на развој Јапанског грађанског законика велики утицај имали Француски и Немачки грађански законик.

Аутор: Јулија Зигала (*Julia Zygalá*), Факултет за право и администрацију Универзитета у Варшави

Тема: *Alan Watson's theory of legal transplants and the transfer of property in the Japanese Civil Code of 1898* (Теорија правних трансплантата Алана Вотсона и пренос својине у Јапанском грађанском законнику из 1898. године)

Своје излагање ауторка започиње појашњавањем начина стварања Јапанског грађанског законика, при чему износи тврдњу да је

овај процес заправо био скуп многих различитих правних традиција, те да је утицај Немачке свакако био најзначајнији. Зигала улази у анализу преноса својине у Наполеоновом грађанском законнику и у БГБ, упоређујући ова два начина преноса својине. Надовезујући се на анализу, ауторка тражи одговор на питање чије право треба да буде предмет трансплантације, те се касније бави питањем кодификације јапанског грађанског права, чланова комисија, дајући кратак осврт на њихов лик и дело, те на самом крају обрађује питање преноса својине у Јапанском грађанском законнику.

Аутор: Наталија Њерупца (*Natalia Nieróbca*), Факултет за право и администрацију Универзитета у Варшави
Тема: *Historical and comparative sources of the model of due care in Polish civil and medical law* (Историјски и упоредни извори модела “*due care*” у пољском грађанском и медицинском праву)

Ауторка најпре приступа детаљној и темељној анализи појма *due care* појашњавајући његову садржину, те се пребацује на анализу немачких извора који се односе на регулисање питања немарности, а потом се посвећује питањима швајцарских извора и анализе прописа који се односе на регулисање питања немарности. Након детаљне анализе, ауторка укратко пореди ова два извора, те на крају посвећује одређени део свог излагања питању немарности и њеној анализи. На крају излагања обрађује питање *due care* у медицинском праву, односно начин на који је оно утицало на развој истог.

Аутор: Пјотр Ромањук (*Piotr Romaniuk*), Факултет за право и администрацију Универзитета у Варшави
Тема: *Evolution of American Competititon Law and its impact on European Jurisprudence – a historical analysis from judge Brandeis to the Chicago School* (Развој америчког права конкуренције и његов утицај на европску јуриспруденцију – историјска анализа од судије Брендајса до Чикашке школе)

Аутор своје излагање отпочиње анализом развоја права конкуренције у САД, анализирајући одредбе везане за право конкуренције, као и Шерманов акт. Бавећи се анализом Шермановог акта аутор обрађује питања одлука Врховног суда, али и става Конгреса према праву конкуренције са почетка XX века. Ромањук се такође бави упоредном анализом различитих ставова економских школа о питању начина регулисања али и о питању конкуренције уопште. Са

тежњом да покаже начин на који се право конкуренције развијало на територији Европе, Ромањук улази у анализу утицаја економских школа на развој права конкуренције ЕУ. Као закључак аутор износи тврдњу да је право конкуренције ЕУ било под огромним утицајем права конкуренције које своје корене проналази у економским школама са територије САД, али да се и те како прилагодило сопственим потребама.

ПЕТА СЕСИЈА
– СЕСИЈА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: Правни транспланти у Србији и Црној Гори у
XIX веку – приватно право

Председавајући сесије: проф. др Милош Станковић

Аутори: Романа Балатуновић и Предраг Пралица, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

Тема: *Рецепција права код ишијања йоложаја жена у Српском йраћанском законуку*

Ово излагање почиње критичким сагледавањем СГЗ и његовим стављањем „поред” АГЗ, чиме се почиње са поређењем принципа које ови закони прописују на сличан или идентичан начин. Централни део излагања аутори посвећују положају жене, односно брачном и породичном праву. Један од главних института који аутори обрађују јесте управо брак, касније се надовезујући и на прељубу. Такође, аутори током излагања праве поређење са шеријатским правом. У склопу закључка приказују се анализе брачних односа, положај мушкарца и његове обавезе, положај супруге и њене обавезе, али и питање наслеђивања. За сам крај, аутори остављају простора за поређење СГЗ са савременим правним системом.

Аутор: Стефан Антић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *Земљишнокњижно йраво нововековне Србије – аусйријско и османско йравно наслеђе*

Антић своје излагање отпочиње хронолошки, дајући на тај начин шири историјски контекст у који уклапа своју тему. Аутор најпре посвећује пажњу административном уређењу Османског царства, те даје примере који се могу поредити са данашњом ситуацијом. Централни део свога излагања аутор посвећује Закону о земљишној

својини и његовом значају. Поред овога, пажња се посвећује и осталим значајним законима из овог историјског периода. На самом крају свог излагања аутор говори о новинама СГЗ-а.

Аутор: Јана Симић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *Однос Валтазара Богишића према правним трансплантима*

Јана Симић отвара своје излагање говорећи о важности историјско-политичког контекста временског периода на који се односи њен рад. Поред овог ширег историјског контекста, Симић обрађује лик и дело Валтазара Богишића, али због саме теме коју ауторка обрађује посвећена је, у одређеној мери, пажња и идејама историјскоправне школе. Симић наставља своје излагање обрађивањем питања значаја и начина спровођења Богишићеве анкете, те истиче значај народног духа приликом стварања Општег имовинског законика за Црну Гору. Симић износи закључак да је највећи део Богишићевог рада резултован и видљив управо кроз породично право.

ШЕСТА СЕСИЈА – СЕСИЈА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: Правни транспланти у Србији и Црној Гори у XIX веку – јавно право

Председавајућа сесије: Уна Дивац

Аутор: Богиња Николић Вукајловић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *Срећењски устави као правни трансплант*

Николић Вукајловић своје излагање отпочиње питањем устава уопште, те са освртом на политичку историју даје један шири историјски контекст у који уклапа свој рад. Ауторка се најпре бави владавином Милоша Обреновића, у контексту сведочења Вука Карацића као извора. Касније током излагања ауторка се надовезује на Радоша Љушића, Слободана Јовановића и Симу Аврамовића. Централни део рада Николић Вукајловић је посветила анализи одредби о устројству власти. Касније, ауторка се бави ликом и делом Димитрија Давидовића, са жељом да покаже значај овог појединца за стварање Срећењског устава.

Аутор: Марко Ђанић, Правни факултет Универзитета у Новом Саду

Тема: Рецепција баденској и баварској кривичној законодавства у Кривичном закону Кнежевине Србије из 1860.

Аутор се најпре бави питањем историје кодификованог законодавства, те покреће питање превођења *Code Civil* и *Code Pénal*. Ђанић велики значај придаје учешћу Јована Хаџића и Василија Лазаревића у кодификаторском раду, те обрађује тему нацрта Кривичног законика Василија Лазаревића, али и питање кнеза Александра Карађорђевића и његове комисије, односно чланова. Аутор посвећује пажњу и питању систематизације законика по главама. Након тога тежиште се пребацује на другу комисију и други нацрт, са истицањем њихових задатака. Ђанић наставља своје излагање и отвара питање Законика за злочинства и преступе Кнежевине Србије, при чему се бави начином доношења овог законика и његовом садржином. Након обраде домаћих законика, аутор отпочиње анализу баварског и баденског кривичног законодавства приказујући њихову садржину. Највећи део анализе ова два законика аутор врши у домену персоналног важења Кривичног законика и питања забране ретроактивности, где представља анализу одређених чланова. При томе је посебна пажња посвећена кривичном делу побуне. На самом крају аутор износи ставове српских законописаца, као и питања отежавајућих околности.

Аутор: Младен Богдановић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: Историјај начела законитости у српском кривичном законодавству

Богдановић своје излагање отпочиње обрађивањем теме начела законитости данас, те износи недостатке поменутог начела и анализира све четири Фојербахове поделе. Током свог излагања аутор посвећује пажњу питањима нововековног законодавства, питању помака из турског Хатишерифа, као и питању устројства судова. На овај начин аутор ствара једну целовиту слику о развоју начела законитости у српском кривичном законодавству.

Аутор: Јанко Дубљанин, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: Немачки модели Намесничкој уставу

Аутор отпочиње своје излагање питањима рецепције и уставних транспланата, те даје објашњење за оба појма. Надовезујући се

на други појам, аутор отпочиње обраду питања под којим се околностима доноси овај устав. Након уводног дела, аутор се позива на Петрова и Јовановића у циљу да на што квалитетнији начин представи два уставна живота Намесничког устава. Дубљанин се укратко бави питањем другог живота Намесничког устава, те начином доношења устава и процесом састављања нацрта. Касније током излагања аутор обрађује и теме иновација Намесничког устава. У закључку се наводи да се Намеснички устав одликовао дуготрајношћу и делотворношћу.

Аутор: **Марина Пантић**, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *Намеснички устав као узор Устава Црне Горе из 1905. године*

Пантић своје излагање започиње анализом два устава – Намесничког устава Србије из 1869. и Устава Црне Горе из 1905. године, познатог као Никољдански устав. Након уводне анализе, ауторка се бави питањем Никољског одбора, његових чланова и самог рада одбора. Ауторка централни део свог излагања базира на самој садржини Никољданског устава, где наводи представнички систем, иновације овог устава, те се бави питањем значаја стицања независности Црне Горе и утицаја под којим је Црна Гора у овом периоду деловала. Касније у свом излагању обрађује и тему језика Намесничког устава. При крају свог излагања Пантић говори о подели власти прописане Никољданским уставом Црне Горе, али и његовим иновацијама.

ТРЕЋЕ ПРЕДАВАЊЕ

Проф. др Сима Аврамовић

How the legal transplants theory was born:

A personal insight into Alan Watson's path

(Како је рођена теорија правних транспланата:
лични увид у пут Алана Вотсона)

Предавање професора Симе Аврамовића било је заправо једна врста омажа лику и делу Алана Вотсона. Аврамовић отпочиње своје излагање упознавањем слушалаца са начином на који је Алан Вотсон дошао на идеју правних транспланата, те тежиште пребацује на његово одрастање и образовање, објашњавајући како је Вотсон изабран за асистента на престижном Универзитету у Оксфорду, али и како и зашто је одлучио да своју научну, професорску и академску карије-

ру настави на Универзитету у Единбургу. Аврамовић се током свог излагања осврнуо на Вотсонов рад у САД – најпре на Универзитету у Пенсилванији а касније у Џорџији, те говори и о великој љубави коју је Алан Вотсон гајио према родној Шкотској. Напоменувши да је Алан Вотсон велики пријатељ Правног Факултета Универзитета у Београду, Аврамовић је део свог излагања посветио и Фондацији Алан Вотсон, њеном трајању и значају који има за Правни факултет. Касније у своме излагању Аврамовић истиче Вотсоново знање у областима римског и такозваног *Common law* правног система, истичући да је Вотсон на изузетном нивоу познавао оба правна система. Касније проф. др Сима Аврамовић говори о превођењу Дигеста, али и ШГЗ, као и о раду Јована Хаџића, истичући да је сам Алан Вотсон показивао невероватно одушевљење према раду Јована Хаџића.

Једна од најзанимљивијих и централних тема током дискусије била је заправо везана за питање могућности софтвера вештачке интелигенције да се баве превођењем правних текстова са латинског језика.

СЕДМА СЕСИЈА – СЕСИЈА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: *Legal transplants in criminal and procedural law*
(Правни транспланти у кривичном и процесном праву)
Председавајућа сесије: доц. др Ивана Марковић

Аутор: Агата Старковска (*Agata Starkowska*), Факултет за право и администрацију Универзитета у Варшави
Тема: *Evolution of the term „legal transplant“ based on the issue of culturally motivated crime* (Еволуција појма „*їправни трансплантї*“ заснована на питању културолошки мотивисаног кривичног дела)

Старковска своје излагање започиње приказивањем могућих приступа правним трансплатнима, наводећи различита виђења теоретичара и њихових погледа на одређену тему (Чиба, Вотсон, Легранд, Милер). Касније у свом излагању ауторка појашњава сам појам културолошки мотивисаног кривичног дела, са освртом на културолошке конфликте и разлике. Као главни пример за сликовит приказ својих тврдњи, Старковска се ослања на пољско судство. Ауторка обрађује тему повезаности између правних транспланата и описаних категорија кривичних дела, те се на самом крају бави темом иновативних приступа правним трансплатнима.

Аутор: Франчишек Игнаци Фортуна (*Franciszek Ignacy Fortuna*), Универзитет у Варшави, Висока школа за интердисциплинарне индивидуалне студије из хуманистичких и друштвених наука

Тема: *Function of legal transplants on the example of the implementation of selected institutions of German criminal law into the Polish Code of Makarewicz* (Функције правних транспланата на примеру имплементације одређених института немачког кривичног права у пољски Макаревичев законик)

Аутор своје излагање отпочиње уз историјски увод о питању територијалне примене права, односно на који начин је право било подељено према одређеним територијама, те касније пребацује пажњу на географску подељеност Пољске. Централни део свог излагања аутор посвећује питању директног коришћења немачког права у Пољској, те критички сагледава све раније изнете примере. Фортуна касније обрађује питање оних правних транспланата који су из неког разлога били одбијени и нису били саставни део *Макаревичевог законика*. Аутор упоредно сагледава Немачки кривични законик и *Макаревичев законик*, те долази до закључка да су одређени правни транспланти постојали уз делимичне модификације. Фортуна на крају износи и одређене закључке о положају хомосексуалаца у самом законнику.

Аутор: Анет Ђери (*Anett Györi*), Универзитет у Сегедину, Факултет правних и политичких наука

Тема: *Revival of Hungarian procedural traditions: the divided structure of litigation a hundred years ago and now* (Оживљавање мађарске процесне традиције: подељена структура парничног поступка пре сто година и данас)

Ђери своје излагање отпочиње приказом „подизања мађарског правног система из хаоса”, мислећи на развој процесног права Мађарске и Европе у периоду XIX и почетка XX века. Ауторка има за циљ да покаже на који начин се развијало процесно право од његовог записивања, односно кодификације, „застајући” на свим важним историјским моментима који су имали снажан утицај на развој процесног права у XIX веку и почетком XX века. Ђери улази у анализу Законика грађанског права из 1911, те анализира положај судије у судском поступку. Као закључак, ауторка износи тврдњу да је развој грађанског процесног права довео судије у ситуацију у

којој су обавезни да одлуке доносе након доказног поступка, омогућавајући обема странама у судском поступку да имају право на поштено суђење.

Аутор: Ђорђе Тимотијевић, Правни факултет Универзитета у Београду

Тема: *Legal transplants in Serbian administrative procedural law before the beginning of the Second World War* (Правне трансплантације у српско управно процесног право пре почетка Другог светског рата)

Тимотијевић отпочиње своје излагање тврдњом да су се Србија, те уједно и њен правни систем, развијали под снажним утицајем Аустроугарске монархије. Аутор се најпре бави развојем управног права на територији Аустроугарске и иновацијама које су биле резултат историјских промена, те се затим на исти начин бави Француском, анализирајући њен правни систем у сфери управног права. Након поменуте анализе аутор улази у обраду питања развоја управног права на територији Србије од периода Првог српског устанка па све до краја XIX века, наводећи иновације које су биле резултат историјских догађаја од великог значаја. Као закључак, аутор износи тврдњу да је управно право Србије било веома развијено за тадашње време.

ОСМА СЕСИЈА – СЕСИЈА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: *Legal transplants in modern public law – religion and autonomy* (Правни транспланти у модерном јавном праву – религија и аутономија)

Председавајући сесије: мср. Ђорђе Степић

Аутор: Кацпер Жоховски (*Kacper Żochowski*), Факултет за право и администрацију Универзитета у Варшави

Тема: *De Lege Ferenda Proposals in Tatar Al – Furqan, a 17th Century Pasquinade on Lithuanian Tatars* (Предлози *de lege ferenda* у „Татарском Ел-Фуркану“, паскинада из XVII века о литванским Татарима)

Жоховски своје излагање отпочиње уводом који се односи на литванске Татаре, са тежњом да прикаже њихово културолошко и

историјско наслеђе, наводећи да су они представници различитих муслиманских група. Аутор касније прелази на анализу документа „Татарски Ел-Фуркан“, где обрађује сва важна питања везана за овај документ и наводи листу предлога који се односе на питање Татара у доменима војне службе, како би се отежала могућност да сведоче против хришћана. Аутор заправо главни фокус током свог излагања ставља управо на ова питања. На самом крају свог излагања аутор отвара питање могућности преласка литванских Татара у хришћанску веру.

Аутори: Реља Јарковачки и Милан Радивојевић, Правни факултет Универзитета у Београду
Тема: *Comparative analysis of territorial autonomy – Examples in Serbia and Italy (Vojvodina, South Tyrol)*
(Упоредна анализа територијалне аутономије на примеру Србије и Италије (Војводина и Јужни Тирол))

Аутори Јарковачки и Радивојевић и њихов рад били су централни део осме сесије будући да су они као аутори овог рада награђени наградом Фондације Алан Вотсон која се додељује једном годишње на Правном факултету Универзитета у Београду за најбољи рад у области правних транспланата. Први део излагања посвећен је питању сличности и разлика између Војводине и Јужног Тирола, те се на то надовезује обрађивање саме историје Војводине и њено демографско питање, односно демографска структура њеног становништва. Аутори приказују сличности у државној организацији, те обрађују појам аутономије уопште, упоређујући аутономију Војводине и аутономију Јужног Тирола. Следећи део излагања аутори посвећују питању дефинисања аутономије у самим уставима Србије и Италије, али и демографском питању Јужног Тирола. Приликом обраде питања аутономије прописане Уставом Републике Србије, аутори наводе да је само једна од две аутономне покрајине (Косово и Метохија) представљена као покрајина која има уставом загарантовану „суштинску аутономију“. Када говоре о разликама између региона Јужног Тирола и Војводине, аутори се базирају на питање пореза. У закључку аутори се позивају на Слободана Јовановића те износе став – становништво је скуп свих људи под једном владом.

Дискусија је била усмерена ка историји аутономија и територија, али и ингеренцијама Војводине као аутономне покрајине у саставу Републике Србије.

ДЕВЕТА СЕСИЈА
– СЕСИЈА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Тема сесије: Правни транспланти
на територији Југославије у XX веку
Председавајући сесије: проф. др Игор Вуковић

Аутор: Теодора Бјелош, Правни факултет Универзитета у
Београду

Тема: *Утицај Вилсонових „14 тачака” на насљанак и
уређење Краљевине СХС*

Ауторка свој рад почиње анализом југословенске идеје и тежње за уједињењем пре Првог светског рата, те се укратко бави анализом лика и дела Илије Гарашанина и односима Аустроугарске и Велике Британије по питању уједињења. Бјелош у даљем излагању анализира политику Аустроугарске, као и Лондонски уговор из 1915. године, те се бави питањима Нишке, Мајске и Крфске декларације, али и оснивања и рада Југословенског одбора. Касније ауторка обрађује питање утицаја САД и политике тадашњег председника Вудроа Вилсона и његових „14 тачака”. Бјелош износи закључак да су најзначајније тачке за Балкан биле оне под редним бројевима 9, 10 и 11, те приступа њиховој анализи. Последњи део свог излагања ауторка посвећује поређењу политике Теодора Рузвелта и Вудроа Вилсона. У закључку наводи да су на стварање Југославије највише утицали политички идеали, али да Вилсонових „14 тачака” није представљало отежавајући фактор или фактор супротстављања.

Аутор: Ива Стефановић, Правни факултет Универзитета у
Београду

Тема: *Утицај Руској кривичној законика из 1903. на
Југословенски кривични законик из 1929. године*

Први део свог излагања ауторка посвећује питању Кривичног законика Матеје Ненадовића и утицаја који је имао на каснији Кривични законик кнеза Александра Карађорђевића те, надовезујући се на то, укратко појашњава сукоб између кнеза и Совјета. Касније се ауторка пребацује на период стварања Краљевине СХС, и начин и интерес за формирање општег кривичног законика који ће важити на територији целе Југославије. Приликом анализе поменутих

питања, ауторка напомиње утицај који су на њега имали кривични законици Немачке, Русије и Норвешке, а при самом крају свог излагања бави се питањем смртне казне, односно начином њеног извршавања.

Рад приспео / Paper received: 15. 4. 2024.

Прихваћен за објављивање / Accepted for publication: 25. 4. 2024.